

Nogle Markregnskaber og Driftsregnskaber fra Bøndergaarde paa Samsø 1902—15.

Af A. M. Frederiksen.

(Sluttet fra S. 473).

Markbrugets Regnskaber.

Idet der i det følgende skal gaas over til at se paa Markbrugets Regnskaber, skal det bemærkes, at disse er ført paa tilsvarende Maade, som fandt Sted ved Konkurrencerne 19^{02/05} og 19^{05/08} og saaledes, at alle Kornmarker er ført under ét o. s. fr., samt at Markregnskabet kun har faaet godskrevet, hvad Besætningen har betalt for modtagne Produkter og Købmanden betalt for Korn, Kartofler o. lign. Varer. — Arbejdsregnskabsbogen giver de fornødne Oplysninger om det udførte Arbejde for de forskellige Afgrøder, men i Mod sætning til, hvad der var Tilfældet i Konkurrencerne, hvor den efterfølgende Afgrøde modtog Marken saasnt den foregaaende var fjernet derfra og derved ogsaa bar alle de forberedende Arbejdsudgifter, indførte man i denne Periode en Konto for Marken i Arbejdsregnskabet, som man kendte, Jordbearbejdningskontoen, og i hvilken Konto man indførte alt Arbejde paa Marken, fra den ene Afgrøde var fjernet, til selve Saaarbejdet med den følgende paabegyndtes. Alt Arbejde, som i Aarets Løb bliver indført paa denne Konto, fordeles ved Aarets Slutning med følgende Forholdstal pr. Td. Land:

Korn, Roer og Kartofler	4
Græs, Kløver og Lucerne	1

Denne Jordbearbejdningskonto er ført paa alle Gaardene med Undtagelse af Gaard Nr. 5, hvor den gamle Ordning er bibeholdt.

I Tabel 9 findes en Oversigt over de Gaarde, som danner Grundlaget for det i det foregaaende omtalte Besætningsregnskaber og de efterfølgende Markregnskaber. — For saa vidt Gaardene var med i Konkurrencerne, hvilket var Tillæddel med Nr. 3, 4, 5, 6 og 11, har de samme Nr. her som der.

Af Tabellen vil man se, at disse 16 Gaarde kunde deles i 3 Afdelinger efter Størrelse med fire i den første Afdeling, i hvilken Afdeling Størrelsen kom til at ligge mellem 90 og 112 Td. Land landbrugsmæssigt benyttet Areal, en anden Afdeling med 6 Gaarde paa en Stør-

Tabel 9. Gaardens Nr., Størrelse, Benyttelse m. m. 19¹⁰/₁₅.

Gaardens Nr.	Samlet landbrugs- mæss. benytt. Areal i Td. Land	Arealets Benyttelse i pCt.					Pengeomsætn. i Kr. pr. Td. Land	Værdi i Kr. pr. Td. Land				
		Korn	Roer	Kartofler	Græs og Lucerne	Froavl Forsk.		Ejendoms- skyld	Besætning	Redskaber og Maskin.	Behold- ninger	Til- sammen
1....	105	45	13	2	37	3	210	666	162	42	30	900
2....	105	40	18	6	36	—	464	666	272	47	41	1026
3....	112	37	12	12	37	2	432	643	214	58	73	988
4....	90	48	14	5	31	2	380	733	208	63	49	1053
5....	47	50	15	2	33	—	313	840	245	70	48	1203
6....	58	48	18	—	37	—	340	630	211	73	40	954
7....	62	50	11	3	36	—	270	564	210	63	60	897
8....	54	55	15	6	20	4	265	593	186	67	18	864
9....	54	35	17	12	28	8	382	626	223	71	51	971
10....	55	47	18	8	27	—	365	491	213	48	51	803
11....	36	52	14	3	30	1	268	722	156	71	16	965
12....	32.5	51	13	3	33	—	288	797	183	59	47	1086
13....	31.5	45	27	3	25	—	380	667	264	67	62	1060
14....	26	46	18	3	33	—	402	885	193	105	37	1220
15....	21	65	9	7	13	4	291	—	161	56	46	1100
16....	14	40	25	3	32	—	342	1036	190	81	52	1359
Gens..	56.5	47	16	5	31	1	338	711	206	68	45	1030

relse af ca. 50—60 Td. Land, og en tredje Afdeling af mindre Gaarde, hvor Størrelsen dog er noget veksellende og gaar fra 36 Td. Land og ned til 14. Men da Materialet er noget lille til en Deling, og denne af andre Grunde synes mindre formaalstjenlig, skal en saadan ikke forsøges. Gennemsnitsstørrelsen er 56.5 Td. Land. — Dernæst ses i Tabellen Jordens procentiske Benyttelse, som i Gennemsnit taget dyrkes med 47 pCt. med Korn, 16 pCt. med Roer, 5 pCt. med Kartofler, 31 pCt. med Græs, Kløver og Lucerne og 1 pCt. med Frøavl og forskelligt. Fra disse Gennemsnitstal er der ret store Afvigelser paa saavel de mindre som de større Gaarde. Flere af Gaardene naar op til at dyrke en Fjerdepart og derover med Rodfrugt, Roer og Kartofler. Med Korn dyrker to Gaarde en betydelig mindre pCt. af Marken end Gennemsnittallet viser, og én gaar ret betydelig over dette. — Kasseomsætningen er ret betydelig, i Gennemsnit 338 Kr. pr. Td. Land. Derefter følger i Tabel 9 en Oversigt, som viser Ejendomsskylden pr. Td. Land, Besætnings-, Redskabs- og Beholdningsværdi. De tre sidste er Gennemsnitstal for samtlige Aar, hentede fra Status pr. 1. April. Ejendomsskylden, der som bekendt skulde vise Godheden af paagældende Gaards Jord og Bygninger, veksler fra 491 Kr. og til 1036 Kr. pr. Td. Land med 711 Kr. som Gennemsnit. Fratages den sidst nævnte Gaard, som er nyopført, og Gaard Nr. 14, som i Forhold til sit nuværende Areal har meget store Bygninger, vil Ejendomsskyldens Værdi ogsaa saa nogenlunde falde sammen med Jordens Godhed saaledes, at Gaard Nr. 5 og 12, tildels ogsaa Nr. 11, maa betegnes som dem med den bedste Jord, som Helhed taget, men forøvrigt har flere af de andre Gaarde en Del god Jord. Fra Gaard Nr. 2, 3, 6, 7 og tildels Nr. 14, gælder det, at et større eller mindre Areal Strandgræsning eller Mosegræsning er med i det samlede landbrugsmæssigt benyttede Areal, og dette virker nedsæt-

tende paa Ejendomsskyldens Værdi pr. Td. Land. I Besætningens Værdi pr. Arealenhed har man et Udtryk for Besætningens Størrelse. Dog kan denne Størrelse, som i Tabellen findes opført i Pengeværdi pr. Td. Land, fremkomme som Følge af stor Besætning af: 1. Heste, 2. Kvæg, 3. Svin, 4. tildels Faar, og ved ret stor Besætning af alle Slags. Fra nogle af de større Gaarde, Nr. 2, 3 og 4, vejer Hestebesætningen stærkt til. For Nr. 2, som staar med den største Besætningsværdi pr. Td. Land, 272 Kr., er Svinebesætningen meget stor. Derimod er det særlig Kvægbesætningen, som for Gaard Nr. 13 giver den høje Værdi 264 Kr. Lavest nede med Besætningsværdi staar baade en stor og en lille Gaard med 162 Kr. pr. Td. Land. — Gennemsnitsværdien er 206 Kr. pr. Td. Land.

Redskabers og Maskiners Værdi er i Gennemsnit pr. Td. Land 68 Kr. og veksler egentlig ikke stort, naar undtages en enkelt Gaard. Selvrensende Tærskværker, Elektromotorer, Bindere o. lign. Maskiner findes paa de fleste Gaarde, førstnævnte dog kun paa de største og vejer stærkt til.

Beholdningsværdien pr. 1. April siger ikke saa grumme meget, idet det kan være ret tilfældigt, hvor store Beholdningerne netop er paa det Tidspunkt. Man vil derfor ogsaa se, at denne Sum, som gælder for tilstedeværende Oplag af Korn og Oliekager, Roer, Kartofler og Frø — samt eventuelt andet — men ikke Hø og Halm, gaar fra 16 Kr. og til 73 Kr. pr. Td. Land med 45 som Gennemsnit.

Den samlede Værdi pr. Td. Land for disse Gaarde skulde derefter være 1030 Kr. pr. Td. Land gaende fra 803 — en Gaard med let, sandet Jord og gamle Bygninger — til 1359, som gælder for en lille Gaard paa Td. Land med nye Bygninger og sandmuldet Jord.

Kornmarkerne. I Tabel 10 finder man en Oversigt over Kornmarkerne i Gennemsnit for Femaaret,

Tabel 10. Kornmarkerne. 19¹⁰/₁₅.

Gaardens Nr.	1 Td. Land						1 Foder- Enhed		
	Antal F.-E.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Ore	Produceret for Ore
			Heste- og Folkehold	Gødning	Frø, Mate- riel m. m.	Ialt			
1	3109	205	62	35	20	117	88	6.60	3.80
2	3470	234	52	43	31	126	108	6.69	3.10
3	3360	193	40	29	17	86	107	5.75	2.56
4	3625	271	57	40	29	126	145	7.48	3.44
5	3837	257	40	44	33	117	140	6.70	3.05
6	4369	274	52	61	37	150	124	6.27	3.43
7	3699	278	60	32	35	127	151	9.49	4.32
8	3150	228	54	35	28	117	111	7.24	3.71
9	3540	224	46	54	28	128	96	6.33	3.58
10	3658	245	56	44	31	131	114	6.70	3.60
11	3699	236	36	32	21	89	147	6.37	2.40
12	3661	244	45	39	27	111	133	6.67	3.64
13	3122	196	44	34	28	106	90	6.28	3.40
14	3728	254	58	42	33	133	121	6.87	3.60
15	3373	208	40	25	30	95	113	6.12	2.80
16	3748	217	40	36	20	96	121	5.79	2.56
Gens.	3759	235	49	39	28	116	119	6.25	3.09

som viser en Gennemsnitsavl paa 3759 F.-E. af Kærne og Halm pr. Td. Land. Særlig store Variationer i Avlens Størrelse findes ikke. Gaard Nr. 3, som ved Konkurrencerne var saa højt oppe i Kornavlén, er her nede under Gennemsnittet, men dette skyldes ny tilkommende Arealer og Besaaning af Strandgræs- og Overdrevsgræsarealer. — Ca. 3100 F.-E. er Mindsteavlén og 4400 F.-E. Maksimum.

Gennemsnitsavlén er udbragt i 235 Kr., et Bruttoudbytte, der i ikke ringe Grad er paavirket i gunstig Retning af Krigspriserne for Høsten 1914. I Gennemsnit for de 4 første Aar er Bruttoindtægten kun 215

Kr., men for det femte 310 Kr. og Høsten 1914 gav endda den mindste Høst. Driftsudgifterne er saa til Gengæld ogsaa lidt højere i 19^{14/15} end i de forudgaaende Aar. Driftsudgifterne falder med 49 Kr. som Arbejdsudgifter, 39 Kr. til Gødning og 28 for Saasæd, Materielslid og forskellige andre Udgifter saaledes, at de samlede Driftsudgifter gaar op i 116 Kr. pr. Td. Land, hvorefter Kornmarkens Nettoudbytte viser sig at være 119 Kr. — Produktionsprisen pr. F.-E. er 3.09 Øre, en Pris, som staar i et godt Forhold til den opnaaede Udnyttelsespris, 5.25 Øre pr. Enhed. En Difference mellem Produktions- og Udnyttelsespris paa ca. 3 Øre i en nogenlunde god Kornmark skal jo ogsaa give et godt Resultat.

Roemarkerne møder med en Gennemsnitsavl paa 6600 F.-E. varierende fra 9200 F.-E. og ned til 5000 F.-E. Den gennemsnitlige Avl er udbragt i 345 Kr. pr. Td. Land; paa dette Bruttototal har Krigspriserne ogsaa øvet Indflydelse, men i modsat Retning som ved Kornmarkerne, idet de høje Oliekagepriser i Vinteren 19^{14/15} delvis var Skyld i en lavere Udnyttelsespris for Roeavlen af Høst 1914. Dog er denne Indflydelse mindre indgribende end for Kornet. Roemarkernes Driftsudgifter gaar op i 209 Kr. pr. Td. Land, fordelende sig med 111 Kr. til Arbejde, 79 Kr. til Gødning og 19 Kr. til Frø m. m., hvorefter Produktionsprisen pr. F.-E. beløber sig til 3.14 Øre, en Pris, som flere af Gaardene er betydelig under, andre over, og som Ydergrænser kan nævnes 2.13 og 4.20 Øre som Produktionspris pr. Enhed. Det gennemsnitlige Driftsoverskud udgør 136 Kr., men Variationerne i dette Overskud er ret store, og det gaar lige fra 61 Kr. og op til 219 Kr. pr. Td. Land. — Naar billig Produktion og god Afsætning kan forenes, og Avlen ikke er for lille, kan der, som Gaard Nr. 7 viser, opnaas et stort Driftsoverskud. Selv om Afsætningen ikke er særlig

Tabel 11. Roemarkerne. 19¹⁰/₁₅.

Gaardens Nr.	1 Td. Land							1 Foder- Enhed	
	Antal F.-E.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Øre	Produceret for Øre
			Heste- og Folkehold	Gødning	Saasgød, Materiel m. m.	Ialt			
1	6300	351	145	72	17	234	117	5.57	3.71
2	7900	378	110	96	19	225	153	4.66	2.85
3	9175	375	97	82	17	196	179	4.08	2.13
4	7523	394	137	90	24	251	143	5.25	3.34
5	7398	403	130	87	27	244	159	5.44	3.30
6	5967	381	130	94	28	252	129	6.35	4.20
7	7760	432	107	90	16	213	219	5.58	2.74
8	5768	269	98	70	23	191	78	4.64	3.30
9	6500	306	121	103	21	245	61	4.71	3.77
10	7373	421	125	101	26	252	169	5.70	3.40
11	5042	318	110	64	20	194	124	6.31	3.85
12	5894	318	92	63	13	168	150	5.40	2.85
13	5990	284	67	70	9	146	138	4.71	2.27
14	6684	387	122	75	24	221	166	5.77	3.30
15	5635	240	104	38	16	158	82	4.30	2.82
16	5647	261	81	61	10	152	109	4.62	2.69
Gens.	6660	345	111	79	19	209	136	5.18	3.14

god, men Avlen stor, kan Driftoverskudet endda kaldes godt oppe, hvilket ses af Gaard Nr. 3, der kun faar godt 4 Øre for en F.-E., men opnaar et Driftoverskud af 179 Kr. pr- Td. Land. — Den gennemsnitlige Forskel paa Produktionspris og Udnyttelsespris er i Roemarken kun 2 Øre.

Om de i Tabel 12 opførte Græsmarker gælder det, at det er Græsarealer af højst forskellig Karakter, idet de omfatter saavel de almindelige Agergræsmarker som Lucernemarker og Strand- og Overdrevsgræsarealer. Af de sidste, lidet produktive Arealer, er der en Del paa følgende Gaarde: Nr. 1, 2, 3, 6, 7, 10, 11 og 14. Af

Tabel 12. Græsmarkerne. 19¹⁰/₁₅.

Gardens Nr.	1 Td. Land							1 Foder- Enhed	
	Antal F.-E.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Øre	Produceret for Øre.
			Heste- og Folkehold	Gødning	Frø, Mate- riel m. m.	Ialt			
1	2665	144	20	9	9	38	106	5.40	1,42
2	2865	136	10	11	9	30	106	4.74	1.04
3	2825	105	18	10	7	35	70	3.71	1.24
4	2919	144	12	11	12	35	109	5.00	1.20
5	3362	180	15	11	12	38	142	5.35	1.13
6	2322	135	10	6	10	26	109	5.82	1.11
7	2903	146	7	16	8	31	115	5.03	1.07
8	3734	179	13	19	6	38	141	4.80	1.02
9	3436	160	11	19	12	42	118	4.65	1.22
10	2325	122	12	11	9	32	90	5.23	1.35
11	2505	146	7	16	8	31	115	5.03	1.07
12	3030	161	11	10	11	32	129	5.38	1.07
13	3033	145	12	9	8	29	116	4.90	0.98
14	2900	165	19	13	12	44	121	5.70	1.50
15	2080	144	11	17	26	54	90	4.65	1.74
16	3192	160	11	9	9	29	131	5.00	0.91
Gens.	2881	148	12	12	11	35	113	5.14	1.22

Lucerne er der et større eller mindre Areal paa alle Gaardene med Undtagelse af Nr. 12. Nr. 3's Græsmarker bestaar af omtrent halvt Lucerne og halvt Overdrevsgræs og Strandgræs.

Græsmarken viser ikke de meget store Svingninger paa noget Punkt. Avlen er ikke meget vekslende fra Sted til Sted og det samme er Tilfældet, om end i mindre Grad, for Driftsindtægten. Gennemsnitsavlen er paa ca. 2900 F.-E., der er udbragt i 148 Kr., og da Driftsudgiften er 35 Kr. med 12 til Arbejde, 12 til Gødning og 11 til Frø m. m., bliver Græsmarkens Overskud 113 Kr. pr. Td. Land.

Græsmarkernes Styrke ligger i den billige Produktion og i det store Overskud pr. F.-E., som her er omtrent 4 Øre, idet Produktionsprisen er 1.22 Øre og Udnyttelsesprisen 5.14 Øre. Der, hvor en god Besætning er Aftager af en god Græsmark, er Betingelserne til Stede for et godt økonomisk Udbytte af disse Kulturer.

Kartoffelmarkernes Afgrøder er i højere Grad end de andre Markers Afgrøde afhængig af Markedets Prisforhold, idet ingen af disse Gaardes Kartoffelavl er anlagt med Opfodring af Kartofflerne til Besætningen, men saa godt som udelukkende med Salg for Øje. Det gode Salgsmarked er ikke til Stede hvert Aar, og da Kar-

Tabel 13. Kartoffelmarkerne. 19¹⁰/₁₅.

Gaardens Nr.	1 Td. Land						1 Centner		
	Avlet Ctn.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Kr.	Produceret for Kr.
			Heste- og Folkehold	Gødning	Læggek., Materiel m. m.	Ialt			
1	200	439	150	66	45	261	178	2.18	1.30
2	210	395	141	74	65	280	115	1.88	1.33
3	280	662	134	92	53	279	383	2.36	1.00
4	230	482	151	73	65	289	193	2.00	1.26
5	254	468	159	83	60	301	167	1.84	1.18
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	158	411	135	100	60	295	116	2.60	1.87
8	302	506	190	92	80	362	144	1.67	1.20
9	243	532	197	120	93	410	122	2.20	1.70
10	285	566	159	90	55	304	262	1.99	1.07
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	137	288	105	47	51	203	85	2.10	1.50
13	230	556	155	85	66	306	250	2.40	1.30
14	223	325	132	63	68	263	62	1.46	1.18
15	188	346	80	40	23	143	203	1.80	0.79
16	208	428	140	60	14	284	144	2.06	1.36
Gens.	198	400	127	68	54	249	151	2.02	1.28

toffelavlen er en meget dyr Kultur, dyr Udsæd og store Arbejdsudgifter, bliver der ikke hvert Aar særlig store Fordele ved at avle Kartoffler, men som Gennemsnit taget, og særlig for disse 5 Aar, som rummer 2 daarlige og 3 gode Kartoffelaar, er Fordelen ikke saa helt ringe, for enkelte Gaarde endog betydelig.

I Gennemsnit er der avlet 200 Ctn. — solgt eller opfodret — der er udbragt i den pæne Pris af 2 Kr. pr. Ctn, eller 4 Kr. pr. Tønde. Og selv om Driftsudgifterne er store og beløber sig for Arbejde til 127 Kr., for Gødning til 68 Kr. og for Læggekartofler m. m. til 54 Kr., ialt 249 Kr., bliver der dog alligevel et Driftsoverskud paa gennemsnitlig 151 Kr. pr. Td. Land. Men for ingen Afgrøder er der saa store Svingninger i Driftsoverskuddet pr. Td. Land som her, idet det gaar fra 62 Kr. — forøvrigt paa en Gaard, hvor Kartoffelavlen spiller en underordnet Rolle — og til 383 Kr. pr. Td. Land for Gaard Nr. 3 med ret stor Kartoffeldyrkning. Tre andre Gaarde naar op over 200 Kr. i Driftsoverskud pr. Td. Land.

I Tabel 14 er Gennemsnitstallene for de fire Hovedafgrøder, som i det foregaaende er omtalte, opførte. Tabellen er ganske tilsvarende Tabellerne 2 og 4, der rummer Hovedresultatet af Konkurrencerne henholdsvis 19^{02/05} og 19^{05/08}. Men medens det var den vilkaarlig valgte 5 Øre, der var grundlæggende for Afgrødernes Indtægt i hine Aar, er det her den af Købmand og Besætning betalte Pris, der bygges paa.

Ved Sammenligning mellem Avlen i F.-E. pr. Td. Land i 19^{05/08} og 19^{10/15} ses følgende:

19 ^{05/08} , F.-E.:	Korn 3713	Roer 5765	Græs 2631	Kartofler 4583
19 ^{10/15} , F.-E.:	— 3759	— 6660	— 2881	— 4950

Kornavlen har altsaa været af ens Størrelse, hvorimod de tre Afgrøder, Roer, Græs og Kartoffler, viser en noget større Avl i 19^{10/15}.

Med Hensyn til Driftsudgifterne da er disse:

19 ^{05/08} : Korn 88	Roer 189	Græs 40	Kartofler 188
19 ^{10/15} : — 116	— 209	— 35	— 249

Driftsudgifterne er steget betydeligt, og Stigningen falder stærkest paa Kartofler, dernæst paa Korn, mindre paa Roer og er endog negativ for Græs. Stigningen hidrører fra højere Priser paa Arbejdskraften, Haand- og Hestekraften, fra Udgiften til Materiel og dettes Vedligeholdelse, for stærkere Brug af Kunstgødning o. a.

Paa den forskellige Stigning af Driftsudgifterne faar Gødningsfordelingsmaaden Indflydelse, hvilket følgende Tal viser:

		Roer	Korn	Græs	Kartofler	
Forholdstal for Betalingen af Gødningen	{	19 ^{02/05} :	100	21	25	56
		19 ^{05/08} :	100	40	24	65
		19 ^{10/15} :	100	50	15	86

Det ses heraf, at gaaende ud fra Roer har Korn maattet bære en nok saa stor Gødningsudgift end i 19^{05/08}, medens Græsmarken staar med et, set i Forhold til Størrelsen betydeligt lavere Tal end hin Gang, en Gødningsudgift, som sikkert er for lav, hvorfor ogsaa dette Forhold er rettet fra og med 19^{13/14}.

Tabel 14. Udbytte og Omkostninger i Gennemsnit
pr. Td. Land 19^{10/15}.

	Avlens Størrelse og Værdi		Driftsudgifter i Kr.				Overskud Kr.	Forholdstal for Gødning	Procentisk Benyttelse
	Foder- Enheder	Kr.	Arbejde	Gødning	Materiel, Saaseed	Ialt			
Korn	3759	235	49	39	28	116	119	50	48
Roer	6660	345	111	79	19	209	136	100	16
Græsmark	2881	148	12	12	11	35	113	15	31
Kartofler	4950	400	127	68	54	249	151	86	5

Driftsindtægterne, der i 19^{05/08} overalt maatte nøjes med 5 Øren som Grundlag, er i 19^{10/15} hævet som Følge af højere Pris pr. Enhed, idet denne Betaling var:

Korn.....	6.25	Øre pr. F.-E.
Roer.....	5.18	— - —
Græs.....	5.14	— - —
Kartofler ...	8.0	— - —

De samlede Indtægter bliver da saaledes:

19 ^{05/08} Kr.:	Korn 185	Roer 288	Græs 131	Kartofler 305
19 ^{10/15} Kr.:	— 235	— 345	— 148	— 400

Driftsoverskudet pr. Td. Land maa som Helhed taget paa Grund af større Avl og bedre Betalingsvilkaar blive større i 19^{10/15} end i 19^{05/08}. For de enkelte Afgrøder er der følgende Grunde:

1. Korn. En betydelig bedre Betaling af Avlen.
2. Roer. Avlen er sat op i Gennemsnit med ca. 900 F.-E. (den burde sættes yderligere op). Betalingen for 1 F.-E. er lidt højere.
3. Græsmarkerne. God Pris for 1 F.-E. Større Avl. Ringe Betaling for Gødning.
4. Kartofler. Gode Priser.

Driftsoverskudet for de enkelte Afgrøder var:

19 ^{05/08} Kr.:	Korn 97,	Roer 99,	Græs 91,	Kartofler 117
19 ^{10/15} —:	— 119,	— 136,	— 113,	— 151

Set under den formentlig rigtige Synsvinkel bliver Overskudet pr. Td. Land for ovenanførte Afgrøder i de forskellige Regnskabsperioder i Overensstemmelse med hinanden.

I Tabel 15 findes samtlige 16 Gaarde opførte med den samlede Ejendomsskyld i Tusind Kr. Den rummer en Oversigt over de to Konkurrencers Resultater i Gennemsnit, dels for enkelte Gaarde og dels for alle de deltagende, henholdsvis 6 og 8 Gaarde. Som Gennemsnit for hele det benyttede Areal opnaedes ved Konkurrencen 19^{02/05}:

4046 F.-E. — 112 Kr.

og ved Konkurrencen 19^{05/08}:

3782 F.-E. — 96 Kr.

Dette Resultat opnaaedes i de rene Markregnskaber.

Desuden finder man i Tabel 15 anført hver enkelt Gaards gennemsnitlige Driftsoverskud pr. Td. Land landbrugsmæssigt benyttet Areal 19^{10/15}. I dette Driftsoverskud findes ogsaa Svinenes Overskud, eventuelt Underskud. Det aarlige Driftsoverskud, som i Gennemsnit fra Aar til Aar ikke udviser store Svingninger, kan i almindelige Bedrifter udvise ret store Variationer, men disse bliver dog langt stærkere jo mere Bedriften er baseret paa i stor Udstrækning at dyrke Kartofler eller paa et stort Svinehold — maaske begge Dele i Forening. (Hestestigningen i 19^{14/15} er holdt ude af Regnskabet). Saaledes ses det, at Driftsoverskudet gaar helt fra 68 Kr. og op til 190 Kr. pr. Td. Land. Men naar man holder sig til det femaarige Gennemsnit, udjevnes Tallene noget, det lave gaar op, det høje ned, men der er dog fremdeles ret stor Forskel fra Gaard til Gaard — man kunde maaske sige: selvfølgelig, en Forskel, som langt fra staar i noget bestemt Afhængighedsforhold til Avlens Størrelse. Alle Landmænd har jo imidlertid heller ikke lige stor Evne til at faa Omsetningen ind i det rette Spor, ej heller til at faa alt til at gaa til Nytte, af hvilke Grunde man let indser det rimelige i, at Avl i F.-E. og Udbytte i Penge ikke atter følges lige pænt ad. I det femaarige Gennemsnit for alle Gaarde er der opnaaet et Driftsoverskud paa 133 Kr. og avlet i Gennemsnit 3870 F.-E. pr. Td. Land. For Driftsoverskudets Vedkommende gaar Tallet fra 98.5 Kr. paa en stor Gaard, hvor Svineholdet ikke har givet Bedriften noget stort Overskud, og op til 163.5 paa en middelstor Gaard med meget rentabelt Svinehold. For Avlen gaar Tallene fra 3127 F.-E. pr. Td. Land og op til 4235 F.-E. Forøvrigt staar netop disse to Gaarde omtrent ens i Driftsoverskud i Kr. pr. Td. Land, lavest af dem alle og med henholdsvis 98.5 og 100.5 Kr. pr. Td. Land. Den sidste har sandsynligvis købt sin noget større Avl for dyrt, maaske gjort

Tabel 15. Drifts- og Nettoudbytte i Foder-Eenheder og Kroner 19^{02/15}.

Gaardens Nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Gennemsn.
Ejendomsk. i Tusind Kr....	70	70	72	66	39.5	36.5	35	32	34	27	26	25.5	21	23	—	14.5	—
I Gennemsnit for Aarene 19 ^{02/05} .																	
Avlet F.-E.	—	—	5198	3793	3602	3919	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 Gaarde
Driftsudb. i Kr.	—	—	128	99	104	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	112
I Gennemsnit for Aarene 19 ^{06/08} .																	
Avlet F.-E.	—	—	5060	3929	4052	3657	—	—	—	—	3067	—	—	—	—	—	8 Gaarde
Driftsudb. i Kr.	—	—	133	95	112	103	—	—	—	—	84	—	—	—	—	—	96
Aarene 19 ^{10/15} .																	
Driftsudb. Kr. 19 ^{00/11}	70	149	116	141	152	—	—	—	117	—	—	115	175	—	118	158	131
— 19 ^{11/12}	102	144	163	152	133	—	—	—	103	156	131	141	118	136	147	145	135
— 19 ^{12/13}	80	82	119	127	160	136	—	—	145	130	—	139	124	112	—	—	123
— 19 ^{13/14}	115	97	—	190	186	136	—	113	69	166	—	145	148	123	—	—	135
— 19 ^{14/15}	125	174	—	147	186	—	—	148	128	68	170	—	125	128	126	—	139
Gennemsnitl. Drifts-udbytte 19 ^{10/15} Kr.	98.5	129	130	151.5	163.5	136	148	120.5	100.5	155.5	131	133	138.5	124	132.5	151.5	133
Avlet F.-E. Gennemsn.	3126	4037	4136	4178	4179	3795	3458	3598	4235	4209	3544	3818	4091	3914	3506	4092	3870
5 ^{1/2} % af Kapital, Kr.	49.5	56.5	54.5	58	66	52.5	49.5	47.5	53.5	44	53	59.5	58.5	67	60	74.5	56.5
Nettoudbytte pr. Td. Land Kr....	49	72.5	75.5	93.5	97.5	83.5	98.5	73	47	111.5	78	73.5	80	57	72.5	77	76.5

dette ved Brugen af den store Mængde Kunstgødning — for 27 Kr. Td. Land i Gennemsnit (se Tabel 5) og delvis ved ikke fuldt rentable Kartoffelkulturer (småa Priser) og Frøkulturer (for lille Avl).

I Driftsudgifterne for Mark og Besætning er der ikke medregnet eller indbefattet noget Beløb til Forrentning af Jorden og til Vedligeholdelse af Gaardens Landbrugsbygninger, men Beløbet til disse to Udgiftsposter er indbefattet i Driftoverskudet og maa, forinden den enkelte Gaards rette Nettooverskud ialt eller pr. Td. Land fremkommer, drages fra dette Driftoverskud. Beløbet, som ad disse to Veje maa udredes, kan formentlig lavt regnet sættes til $5\frac{1}{2}\%$ af den samlede Kapital (Ejendomssk., Besætning, Materiel og Beholdninger), som den er anført i Tabel 9, i hvilken det ogsaa ses, at denne Kapital varierer stærkt fra Gaard til Gaard. Derfor bliver dette $5\frac{1}{2}\%$ Forrentningsbeløb ogsaa stærkt varierende fra Ejendom til Ejendom og udgør, hvor det er lavest, 44 Kr. pr. Td. Land, men gaar ogsaa helt op til 74.5 Kr. Gennemsnitlig bliver det 56 Kr. pr. Td. Land, hvorefter det gennemsnitlige Nettoudbytte pr. Td. Land bliver 75.5 Kr. (se Tabel 15).

Af disse to Udgiftsposter maa Marken alene bære Jordrenten og formentlig Halvparten af Bygningsvedligeholdelsesudgifterne, men da der ikke sker nogen stor Fejl for Markerne ved at lade hele Beløbet gaa over paa dem, gøres dette i følgende Sammenstilling:

	Overskud pr. Td. Land	Produktionspris pr. F.-E.
	Kr.	Øre
Korn	62.5	4.50
Roer	79.5	4.00
Græs	56.5	3.10
Kartofler	94.5	6.15

Produktionsprisen, der uden Jordrente og Udgifter til Bygningsvedligeholdelse var: Korn 3.09, Roer 3.14, Græs 1.22 og Kartofler 5.00 Øre pr. F.-E., gaar be-

tydeligt op, men Priserne ved Afsætningen af Afgrøderne har været saadanne, at Overskudet i Kr. pr. Td. Land for hver af Afgrøderne endda bliver ganske godt. Afgrødernes indbyrdes Stilling med Hensyn til Overskud pr. Td. Land bliver uforandret, naar der som her paalægges alle et lige stort Beløb pr. Arealenhed. Maaske er dette mindre korrekt over for Græsmarken (Kløver og Græs, Lucerne, Overdrevsgræs o. l.), da der i disses Areal findes en Del mindre værdifuld Jord, som nærmest maa siges at mangle de naturlige Betingelser for at kunne give andre Afgrøder end netop disse.

Regnskabet for Gaard Nr. 5.

Som Supplement og i Tilslutning til, hvad der i det foregaaende er fremført om Regnskabsføringen i Markkonkurrencerne og ved Regnskabsforeninger, skal der i det følgende hidsættes Regnskabet for Gaarden, der i de foregaaende Tabeller er opført som Nr. 5. Den har et Areal paa 47 Td. Land, overvejende god, lermuldet Jord i god Gødningskraft. Ejendomsskyld 36.000 Kr., Bygningernes Brandforsikring 24.500 Kr., Besætning: 5—6 Heste, 17—18 Malkekøer, 16—17 Stk. Ungkvæg og Tyre, 30 Svin og nogle Faar.

Som det fremgaar af Tabel 5 har denne Gaard i Gennemsnit betalt 24 Kr. pr. Td. Land for Hestearbejdet og 57 Kr. for Folkeholdet, begge Tal er lidt under Gennemsnittet. Staldgødningsbetalingen er noget over Gennemsnittet, paa 33 Kr. pr. Td. Land, Kunstgødningsforbruget under Gennemsnittet og paa 8 Kr. pr. Td. Land. Den samlede Gødningsbetaling, som her efter bliver 41 Kr. pr. Td. Land, er noget over Gennemsnitstallet i Tabel 5, som for samtlige Gaarde viser sig at være 38.5 Kr., hvoraf 10 for Kunstgødning.

Af Tabel 7 kan ses Svinenes Overskud i Kr. pr. Td. Land, som i Gennemsnit er 24.5 Kr., men noget

Gaarden Nr. 5. Kornmarkerne.

Aar	1 Td. Land							1 Foder- Enhed	
	Avlet F.-F.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Øre	Produceeret for Øre
			Heste- og Folkehold	Gødning	Saasæd, Materiel m. m.	Ialt			
19 ⁰² / ₀₃	3719	191	37	21	12	70	121	5.16	1.90
19 ⁰³ / ₀₄									
19 ⁰⁴ / ₀₅									
19 ⁰⁵ / ₀₆	4120	210	40	36	11	90	105	5.02	2.10
19 ⁰⁶ / ₀₇									
19 ⁰⁷ / ₀₈									
19 ¹⁰ / ₁₁	3427	191	40	32	25	97	94	5.56	2.84
19 ¹¹ / ₁₂	3147	205	36	30	22	88	117	6.51	2.80
19 ¹² / ₁₃	4315	252	41	50	41	132	120	5.85	2.98
19 ¹³ / ₁₄	4162	250	41	55	40	136	114	6.02	3.26
19 ¹⁴ / ₁₅	4132	385	44	52	38	134	251	9.32	3.24
Gens. 19 ¹⁰ / ₁₅ ..	3837	257	40	44	33	117	140	6.70	3.05

vekslende og højst med 60 Kr. I 19¹⁴/₁₅ er der endog et lille Underskud paa Grund af de høje Priser paa Korn og Majs.

Af Køernes Regnskaber skal anføres følgende for Aarene 19¹⁰/₁₅.

Malkekøerne:

	Pd. Mælk	Pd. Smør	F.-E. Oliekager	F.-E. Grovf.	F.-E. Ialt	Betaling for 1 Grov F.-E.
19 ¹⁰ / ₁₁ ..	7842	310	1350	4348	5698	5.14
19 ¹¹ / ₁₂ ..	8002	318	1466	4134	5726	6.27
19 ¹² / ₁₃ ..	7934	326	1441	4661	6102	5.60
19 ¹³ / ₁₄ ..	7690	316	1570	3820	5390	6.02
19 ¹⁴ / ₁₅ ..	7710	313	1688	4060	5748	5.43

Besætningen er den stærkest ydende i Gennemsnit for alle Gaarde og en god Betaler af Grovfoderet.

Gaarden Nr. 5. Roemarkerne.

Aar	1 Td. Land							1 Foder- Enhed	
	Avlet F.-E.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Øre	Produceeret for Øre
			Heste- og Folkehold	Gødning	Frø, Mate- riel m. m.	Ialt			
19 ⁰² / ₀₃	6187	309	91	87	7	185	124	5.0	2.94
19 ⁰⁸ / ₀₄									
19 ⁰⁴ / ₀₅									
19 ⁰⁵ / ₀₆	6290	316	92	93	7	175	141	5.0	3.05
19 ⁰⁶ / ₀₇		295							
19 ⁰⁷ / ₀₈		334							
19 ¹⁰ / ₁₁	5703	271	105	56	17	178	93	4.75	3.12
19 ¹¹ / ₁₂	5438	335	120	68	18	206	129	6.14	3.80
19 ¹² / ₁₈	9410	507	126	112	22	260	247	5.38	2.73
19 ¹⁸ / ₁₄	7717	430	137	101	27	265	164	5.57	3.44
19 ¹⁴ / ₁₅	8723	471	160	99	51	309	162	5.41	3.55
Gens. 19 ¹⁰ / ₁₅	7398	403	130	87	27	244	159	5.44	3.30

Ungkvæg og Tyre

har i Aarene fra 1910 til 1915 været følgende Betalere af Grovfoderet:

19 ¹⁰ / ₁₁	2.99	Øre for 1 Grov F.-E.
19 ¹¹ / ₁₂	5.06	— — —
19 ¹² / ₁₈	4.41	— — —
19 ¹⁸ / ₁₄	4.74	— — —
19 ¹⁴ / ₁₅	5.66	— — —

Ungkvæget og Tyre har ikke betalt saa meget som Malkekøerne, men Kvægbruget som Helhed taget har været meget rentabelt og en god Støtte for Markbruget.

I omstaaende Tabeller er Markbrugets Regnskaber samlet, og da Gaarden var med i begge Konkurrencer, har vi Markregnskabet for Aarene 1902 til 1915, men det maa erindres, at Konkurrencerne kun befatter sig

Gaarden Nr. 5. Græsmarkerne.

Aar	1 Td. Land						1 Foder- Enhed		
	Avlet F.-E.	Indtægt Kr.	Udgift, Kr.				Overskud Kr.	Udbragt i Øre	Produceret for Øre
			Heste- og Folkehold	Gødning	Fø, Mate- riel m. m.	Ialt			
19 ⁰² / ₀₃	} 2337	112				40	72	5.00	1.78
19 ⁰³ / ₀₄									
19 ⁰⁴ / ₀₅									
19 ⁰⁵ / ₀₆	} 2532	127				54	73	5.00	1.90
19 ⁰⁶ / ₀₇		130	15	25	8	50	80		
19 ⁰⁷ / ₀₈		125				43	82		
19 ¹⁰ / ₁₁	4000	190	14	12	13	39	151	4.76	0.97
19 ¹¹ / ₁₂	3264	199	15	10	15	40	159	6.09	1.22
19 ¹² / ₁₃	3325	174	17	8	11	36	138	4.15	1.09
19 ¹³ / ₁₄	2991	162	13	12	10	35	127	5.42	1.18
19 ¹⁴ / ₁₅	3230	176	14	12	12	38	138	5.45	1.18
Gens. 19 ¹⁰ / ₁₅	3362	180	15	11	12	38	142	5.35	1.13

med Markbruget, hvorimod Markregnskabet for Aarene 19¹⁰/₁₅ er en Del af det fuldstændige Driftsregnskab.

Paa den gode, i gammel Kultur værende og ret gødningskraftige Jord, denne Gaard har, er Betingelserne for Korndyrkningen gode, men Avlens Størrelse er ikke undergaaet nævneværdig Stigning i Aarenes Løb, Maksimum synes at være naaet i Aarene 19⁰⁵/₀₈. Den høje Pris 1914-Avlen opnaede, gav Kornmarkens Pengeoverskud et godt Skub opad; dette Overskud, der i Gennemsnit er 140 Kr., er naaet saa højt op alene som Følge af dette Forhold.

Ogsaa Roemarkernes Afgrøde bydes der her gode Kaar. Men medens Kornmarkernes Avl pr. Td. Land ikke er stærkt stigende, er dette derimod Tilfældet med Roemarkernes. Det pengelige Overskud pr. Td. Land

	Den samlede Pengeindtægt i Kr.								Udgift i Kr.				
	Ved Salg af							Ialt	Pr. Td. Land	til følgende Driftskonti			
	Heste	Mælk	Kreaturer	Svin	Korn	Kartofler	Forskell. (Æg o. l.)			Folkehold	Korn og Foderstoff.	Gødning	Materiel
18 ⁰⁴ / ₉₅	400	2318	609	1031	373	190	257	5.178	110	242	840	54	57
18 ⁰⁵ / ₀₆	695	2118	788	1173	355	—	263	5.392	115	305	759	17	159
18 ⁰⁶ / ₀₇	297	2517	682	1432	627	—	266	5.821	124	350	857	11	44
18 ⁰⁷ / ₀₈	630	2396	668	1535	878	—	185	6.392	134	412	943	43	216
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18 ⁰⁹ / ₁₉₀₀	550	3364	1103	1579	440	—	579	7.615	162	463	1707	—	87
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19 ⁰³ / ₀₄	150	2942	1132	1861	840	215	970	8.110	173	520	1380	130	130
19 ⁰⁴ / ₀₅	540	3195	1238	1778	735	270	1334	9.090	193	760	1500	130	225
19 ⁰⁵ / ₀₆	900	3915	1384	2900	1140	70	151	10.460	222	850	1815	125	380
19 ⁰⁶ / ₀₇	1410	3727	2150	3281	1042	30	800	12.440	265	890	1780	153	220
19 ⁰⁷ / ₀₈	1035	4100	1669	2382	1510	115	490	11.301	240	1070	2345	165	275
19 ⁰⁸ / ₀₉	1140	3775	1359	3025	800	100	1070	11.269	240	1110	2665	175	380
19 ⁰⁹ / ₁₀	1205	4512	1325	3608	970	—	395	12.015	255	1210	2560	145	330
19 ¹⁰ / ₁₁	1235	4163	1775	4153	770	206	500	12.802	272	1100	2105	167	300
19 ¹¹ / ₁₂	492	4621	1946	4172	1400	322	507	13.460	286	1070	2445	457	1100
19 ¹² / ₁₃	675	4548	2472	3813	1432	490	490	13.920	296	1295	3165	580	500
19 ¹³ / ₁₄	1706	4225	1814	5772	960	60	200	14.737	314	1275	2405	410	700
19 ¹⁴ / ₁₅	2550	4874	3207	5013	2145	685	176	18.650	397	1565	3635	400	680

er her mere stabilt og Overskudets Størrelse ikke bestemt af et Aar alene.

Græsmarkerne er her stillet lige med de andre Afgrøder med Hensyn til Jordens Godhed. Afgrøden er stigende, formodentlig i væsentlig Grad som Følge af stærkere Brug af Lucerne. Overskudet er her nærmest det samme fra Aar til Aar i Femaaret 1910—15.

Kartoffelavlén er af mindre Betydning paa denne Gaard.

Paa denne Gaard foreligger der Kasseregnskab for en længere Aarrække, saaledes at den samlede

Driftsindtægt for den kan følges i det tyveaarige Tidsrum fra 18^{94/95} og til 19^{14/15}. I dette Tidsrum er meget forandret indenfor Landbruget. Produktionen er ganske vist ikke lagt om, den er den samme nu som den Gang, men den er i høj Grad forøget i Mængde saavel som i Værdi. Baade Mængdeforøgelsen og Værdiforøgelsen er undergaaet en jævn Stigning i hele dette Tidsrum, men hertil kom desuden den stærke Prisstigning i 19^{14/15}, som satte stærke Spor i Kassebogen og Kasseomsætningen.

Den pengelige ydre Omsætning er mindst tredoblet i disse Aar. — Hestene er springende og for dem kan 19^{14/15} ikke tages som normalt. Køerne giver ca. dobbelt saa meget nu som midt i Halvfemserne. Salg af Kreaturer indbringer 3—4 Gange saa meget, Svin har femdoblet sine Indtægter. Kornsalget er ikke stort paa denne Gaard.

Nogle af de vigtigste Udgiftsposter er ogsaa anført. Ogsaa disse viser stor Stigning, selvfølgelig. Udgiften til Folkehold er 4—5-doblet, Indkøb af Foderstoffer ligeledes, medens Udgiften til Kunstgødning, der i Halvfemserne nærmest kun brugtes til at eksperimentere med, er steget endnu stærkere og er gaaet ind som et nødvendigt Driftsmiddel. Landbrugets Redskaber og Maskiner er forøget i Tal og Værdi, og dets aarlige Udgift til disse er blevet 10 Gange saa stor. Iøvrigt henvises til Tabellen.

